

ปฐมสมโพธิวัดตองปุ: ความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมกับวรรณกรรมพุทธประวัติ
*Pathomsombodhi at Wat Tong Pu: The Relationship between Painting and
Biography of the Buddha*

เสาวณิต วจิวน¹
Sauvanit Vingvorn

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาจิตรกรรมฝาผนังเรื่องปฐมสมโพธิที่วัดตองปุ จังหวัดลพบุรี โดยศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมกับวรรณกรรมพุทธประวัติและความสัมพันธ์กับชุมชน

จากการวิจัยพบว่าวัดตองปุในอดีตเป็นวัดฝ่ายรามัญนิกาย ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงเป็นชุมชนมอญแต่ปัจจุบันนี้เป็นคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา จิตรกรรมเรื่องปฐมสมโพธิซึ่งอยู่บนฝาผนังวิหารพระศรีอารียะเขียนด้วยสีฝุ่น โดยช่างท้องถิ่นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ประมาณรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาพซึ่งอยู่ระหว่างหน้าต่างมีทั้งหมด 14 ห้อง แบ่งกลุ่มได้ดังนี้ ภาพกลุ่มที่ 1 เป็นพุทธประวัติโดยตรงแต่มีการเลือกเหตุการณ์บางตอนมาเขียน ได้แก่ เทพนิมิตทั้งสี่ การเสด็จออกมหาภิเนษกรรม ณ อชิตฐานบรรพชา รับมธุปายาส ลอยถาด โปรดปัญจวัคคีย์ ประทับที่พระเชตะวันและเสด็จจาริกโปรดสัตว์ ภาพกลุ่มที่ 2 เป็นภาพที่ไม่ใช่พุทธประวัติโดยตรงแต่มีความเกี่ยวข้องกันและมีกล่าวอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่เรื่องพระมาลัยและเรื่องภิกษุพิจารณาอสุภภาพกลุ่มที่ 3 เป็นภาพคติท้องถิ่น ได้แก่ภาพเมืองลพบุรีและนิทานธรรมภาษิต การลำดับภาพมีการสลับเหตุการณ์บ้าง การแสดงออกทางศิลปะเป็นแบบพื้นบ้านคือมีองค์ประกอบเรียบง่าย ตัดรายละเอียดในภาพออกไป อย่างไรก็ตามภาพทั้งหมดมีความคิดหลักชุดเดียวกันคือแสดงความสามารถของชุมชนที่มีต่อจริยวัตรของพระศาสดา คำสั่งสอนและความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาจัดระบบการเรียนรู้แก่สังคมได้จนถึงปัจจุบัน

ABSTRACT

This research aims to study the mural painting of *Pathomsombodhi* at Wat Tong Pu in Lopburi Province in terms of the similarities and differences between the story as depicted in the painting and in literary works on the Lord Buddha's life, and to study the relation between the painting and the nearby community.

It has been found that Wat Tong Pu used to be a Mon's temple with a Mon village nearby. At present, the population in the community around Wat Tong Pu are all Thais. The *Pathomsombodhi*, which are on the walls of Wihan Phra Sri Ariya, was painted in powder colour by a local artist in the early Rattanakosin period, approximately in the reign of King Rama IV. There are fourteen interior bays

¹ ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนงามวงศ์วาน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

between the windows, the depiction of which can be divided into three groups. The first one narrates episodes from the Lord Buddha's life: the four divine good omens, the great departure, entering the monkhood, receiving the auspicious Mathupayas offering, floating the empty Payas's tray, preaching the first sermon to the Major Five Disciples, residing at the Chetawan temple and traveling, teaching Dharma. The second group comprises related stories, usually cited in Buddhist canon and commentary: the story of Pra Malai and of a monk examining a dead body. The third group portrays the local life of Lopburi and a religious folktale. The depiction in the first group is not in proper sequence. The painting is obviously a folk art due to its simple composition and lack of detail. However, it signifies the adoration of the Lord Buddha's conduct and the faith in his teachings. The mural painting of *Pathomsombodhi* in Wat Tong Pu, therefore, remains a significant source for the community's social education nowadays.

Key Words: Pathomsombodhi, mural painting, Wat Tong Pu

e-mail address: fhumsnv@ku.ac.th

คำนำ

การสร้างสรรค์เรื่องปฐมสมโพธิหรือพุทธประวัติเป็นการแสดงความสำคัญของพระพุทธศาสนา นอกจากเป็นการสืบทอดพระศาสนาแล้วยังเป็นการสั่งสอนคนในสังคมเนื่องจากพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างแห่งความดีทั้งปวง การถ่ายทอดเรื่องราวของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นมีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่ วรรณกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น

จิตรกรรมฝาผนังเรื่องปฐมสมโพธิที่วัดตองปุ จังหวัดลพบุรีเป็นจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างพื้นบ้านสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ในสมัยอยุธยาวัดตองปุเป็นวัดฝ่ายรามัญนิกายแต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ไม่ได้เป็นวัดฝ่ายรามัญนิกายแล้ว ดังนั้นจิตรกรรมฝาผนังชุดนี้จึงไม่ปรากฏลักษณะของศิลปะมอญแต่เป็นศิลปะไทย เห็นการถ่ายทอดวรรณกรรมพุทธประวัติเป็นงานทัศนศิลป์ที่เรียบง่าย การรับวรรณกรรมพุทธประวัติและการเลือกตอนมานำเสนอเป็นจิตรกรรมแสดงการรับรู้พุทธจริยาวัตรที่ท้องถิ่นเลื่อมใสศรัทธา มีทั้งแนวคิดหลักของพุทธศาสนิกชนที่ร่วมกันและการตีความอย่างอิสระ แสดงความคิดที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน จิตรกรรมเรื่องปฐมสมโพธิที่วัดตองปุมีบทบาทต่อชุมชนซึ่งประกอบด้วยบ้านและโรงเรียนให้มีหลักยึดมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ก่อนหน้านี้มีการศึกษาวรรณกรรมเรื่องปฐมสมโพธิ ได้แก่งานวิจัยเรื่อง “ปฐมสมโพธิกถาภาษาไทยฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส: ความสัมพันธ์ด้านสารัตถะกับวรรณกรรมพุทธประวัติอื่น” ของ อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2546) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปฐมสมโพธิเป็นวรรณกรรมพุทธประวัติของชาวไทยหลายกลุ่ม เนื้อเรื่องได้วิวัฒนาการจนกลายเป็นเรื่องพุทธชีวประวัติและพุทธศาสนประวัติ รายละเอียดของเรื่องและลำดับเรื่องของแต่ละฉบับมีส่วนที่แตกต่างกันแต่เนื้อเรื่องใหญ่สอดคล้องกัน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธประวัติกับจิตรกรรมได้แก่งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทยเรื่องอดีตพุทธเจ้ากับวรรณกรรมพุทธศาสนา” ของ พรสวรรค์ อัมรานนท์ (2551) ซึ่งพบว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะเกิดจากความศรัทธาใน พระพุทธศาสนา จากความเชื่อหลังสมัยพุทธกาลที่ว่า การคัดลอกคัมภีร์พระพุทธศาสนาถือเป็นบุญกิริยา วัตถุ จึงปรากฏเรื่องราวต่างๆ ของพระพุทธองค์ในรูปของจิตรกรรมและประติมากรรมอยู่ทั่วไปในดินแดนที่ ได้รับพระพุทธศาสนา ภาพอดีตพุทธเจ้าทั้งหลายต่างมีคัมภีร์พระพุทธศาสนารองรับอย่างสอดคล้อง สัมพันธ์กัน งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้ทำให้เห็นความสำคัญและความแพร่หลายของเรื่องปฐมสมโพธิในฐานะ เป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนา และความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับการสร้างสรรค์จิตรกรรมด้วยความ เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับการศึกษาเรื่องปฐมสมโพธิที่วัดตองปุ บพทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาจิตรกรรมเรื่องปฐมสมโพธิวัดตองปุในด้านความสัมพันธ์ระหว่าง จิตรกรรมกับวรรณกรรมพุทธประวัติ โดยมีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะเนื้อหาและองค์ประกอบของ จิตรกรรมเรื่องปฐมสมโพธิวัดตองปุ และความสำคัญของจิตรกรรมเรื่องปฐมสมโพธิวัดตองปุที่มีต่อชุมชน

ผลการวิจัย

จิตรกรรมที่วัดตองปุอยู่ในวิหารน้อยหรือวิหารพระศรีอารีย์ เขียนโดยช่างพื้นบ้านในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ จิตรกรรมดังกล่าวอยู่ที่ผนังด้านข้างและผนังหุ้มกลองหน้าหลัง โดยใช้หน้าต่างและเสาแบ่งภาพเป็นช่วงๆ เรียกว่าห้อง ภาพมีทั้งหมด 14 ห้อง แบ่งเป็นเรื่องปฐมสมโพธิหรือพุทธประวัติโดยตรง 9 ห้อง เรื่องทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง 3 ห้อง และเรื่องคติท้องถิ่น 2 ห้อง ภาพบางส่วนชำรุดและมีการซ่อม บ้าง

วิหารพระศรีอารีย์

จิตรกรรมฝาผนังภายในวิหาร

ระยะเวลาการเขียนภาพสันนิษฐานว่าอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สังเกตได้จากการเขียนภาพแบบมีระยะใกล้เคียงที่เรียกว่าทัศนียวิทยา เช่น ภาพระยะไกลเขียนให้มีขนาดเล็กลง ส่วนภาพต้นไม้เขียนลำต้นให้มีลักษณะตรงๆ สูงชะลูด ลักษณะเหล่านี้เป็นวิธีการเขียนภาพในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (น. ณ ปากน้ำ: 2526, 13, 55) ดังตัวอย่างจิตรกรรมที่วัดตองปุ ดังนี้

ภาพแบบมือระยะใกล้ไกล

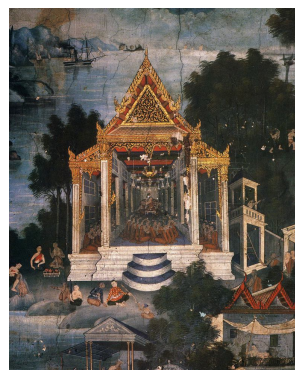

ต้นไม้มีลำต้นตรงและสูงชะลูด

ฝีมือช่างเป็นแบบพื้นบ้านเห็นได้จากการวาดเส้นอย่างง่าย ๆ และลวดลายที่ตกแต่งอาคารมีรายละเอียดน้อยกว่าฝีมือช่างหลวง ดังเทียบฝีมือช่างที่วัดทองปูกับฝีมือช่างหลวงในสมัยเดียวกัน ที่วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร ดังนี้

จิตรกรรมวัดทองปูก มีความเรียบง่ายของเส้น
และมีลวดลายตกแต่งน้อย

จิตรกรรมวัดมหาพฤฒาราม มีการวาดเส้นที่ซับซ้อน
และมีรายละเอียดของลวดลายมาก

เนื้อหาในจิตรกรรมฝาผนังในส่วนพุทธประวัติโดยตรงนั้นช่างเขียนเลือกตอนมาเขียนภาพดังนี้คือ เทพแสดงบุพพนิมิตทั้งสี่ เสด็จออกมหาภิเนษกรรมณ์ ตัดพระแมลลธิษฐานบรรพชา รับมธุปายาสจากนางสุชาดา ลอยถาดจมลงยังนาคพิภพ โปรดปัญจวัคคีย์ ประทับพระเชตวันมหาวิหาร เสด็จจาริกโปรดสัตว์ และพระอินทร์บรรเลงพิณถวาย เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งซึ่งแม้ไม่ใช่พระประวัติของพระพุทธเจ้าโดยตรงแต่กล่าวอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา อาจนับได้ว่าเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธจริยวัตร ได้แก่ เรื่องการพิจารณาอสุภซึ่งเป็นวัตรปฏิบัติของภิกษุตั้งแต่สมัยพุทธกาล และเรื่องพระมาลัยซึ่งสัมพันธ์กับพระอนาคตพุทธเจ้าคือ พระศรีอารยเมตไตรย เป็นที่น่าสังเกตว่าวิหารที่เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังชุดนี้มีพระประธานคือพระศรีอารยเมตไตรยซึ่งเป็นที่มาของชื่อวิหาร จึงน่าจะมีความสัมพันธ์ทางความคิดอยู่บ้าง ในส่วนคติท้องถิ่น ช่างได้เขียนภาพนิทานธรรมภาษิต มีข้อความกำกับว่า “หัวล้านถึงกรรม” ภาพลบลือนมาก นอกจากนี้ยังเขียนภาพเมืองและชีวิตชาวเมือง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการจำลองภาพเมืองลพบุรีในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการพิจารณาอาคารซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก มีภาพธงช้างรูปแบบที่เชื่อกันอยู่ในรัชกาลนั้น นอกเมืองเป็นทุ่งนาซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้าน

(ซ้าย) ภาพเมืองลพบุรี อาคารในภาพเป็นแบบตะวันตก บนป้อมมีเสาประดับด้วยธงช้างซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ในรัชกาลที่ 4

(ขวา) พระที่นั่งในพระนารายณ์ราชนิเวศน์ซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 มีรูปแบบใกล้เคียงกับในจิตรกรรมวัดตองปุ

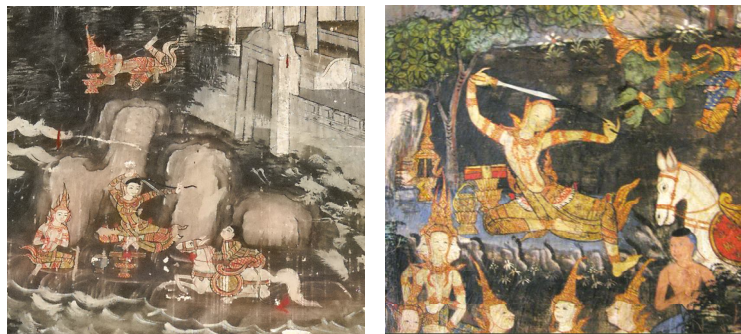
จิตรกรรมฝาผนังที่วัดตองปุมีเนื้อหาหลักกล่าวถึงพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้าในฐานะบุคคลที่ประเสริฐสมควรยกย่องเป็นแบบอย่าง เนื้อหาที่นำมาสร้างเป็นภาพ บางส่วนตรงกับในปฐมสมโพธิกถา เช่น ตอนเสด็จออกมหาภิเนษกรรม ปฐมสมโพธิกถา ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส (2537, 110) กล่าวว่า “นายฉันทนามาตย์นั้นยึดหางมนมัยตามไปในเบื้องหลัง” จิตรกรรมที่วัดตองปุวาดไว้ตรงกัน ภาพบางส่วนสอดคล้องกับคัมภีร์อื่น เช่น ที่วัดตองปุวาดพระพุทธเจ้าทรงจีวรสีแดงแบบผ้ารัดกัมพล สีจีวรของพระพุทธเจ้าไม่มีระบุไว้ในเรื่องปฐมสมโพธิ แต่ปรากฏในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย (พระมหาสมจินต์: 2549, 3) ว่า “พระพุทธองค์ทรงเหยียดพระหัตถ์เบื้องขวาซึ่งมีสีดุจทองคำ ออกมาจากระหว่างผ้าบังสุกุลจีวรสีแดง” หรือตอนตัดพระเมาลี ปฐมสมโพธิกถา ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส (2537, 117) ว่า “จึงทรงจับพระขรรค์แก้วด้วยทักษิณหัตถ์ พระหัตถ์ซ้ายทรงจับพระเศศโมฬี ก็ทรงตัดพระเศศด้วยพระขรรค์ให้ฉันทนาการ” คือพระพุทธองค์ทรงจับพระขรรค์ด้วยพระหัตถ์ขวาและทรงจับพระเส้นเกล้าด้วยพระหัตถ์ซ้าย แต่จิตรกรรมวัดตองปุวาดภาพตอนนี้ให้พระหัตถ์สลับกัน แสดงว่าใช้คติอื่นซึ่งไม่ตรงกับปฐมสมโพธิกถาของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า การวาดภาพตอนตัดพระเมาลีแบบวัดตองปุนี้ปรากฏอยู่ในจิตรกรรมอีกหลายวัด เป็นต้นว่า วัดราชสิทธิาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ วัดคงคารามและวัดไทรอารีรักษ์ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ขณะที่บางวัดวาดภาพเหตุการณ์ตอนนี้ตรงกับในเรื่องปฐมสมโพธิกถา เช่น วัดธรรมิการาม อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี วัดหนองยาวสูง อ.เสนาให้ จ.สระบุรี เป็นต้น

จิตรกรรมวัดตองปุ – ภาพนายฉันทนะเกาะหางม้า ภาพพระพุทธเจ้าทรงจีวรสีแดง และภาพทรงตัดพระเมาลี

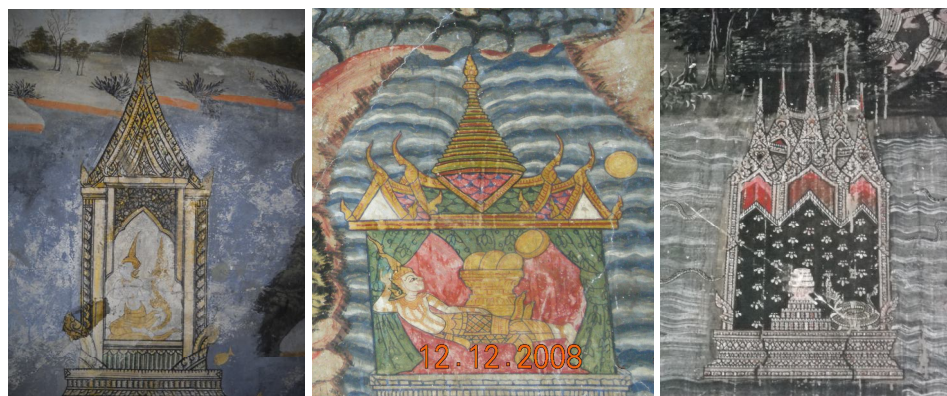

ภาพทรงตัดพระเมาลีโดยใช้พระหัตถ์ซ้ายจับพระขรรค์
(จากซ้ายไปขวา) วัดราชสิทธิาราม วัดคงคาราม และวัดไทรอารีรักษ์

ภาพทรงตัดพระเมาลีโดยใช้พระหัตถ์ขวาจับพระขรรค์ (จากซ้ายไปขวา) วัดธรรมิการาม และวัดหนองยาวสูง

ภาพเรื่องปฐมสมโพธิที่วัดตองปุมีลักษณะเรียบง่าย เช่น ตอนตัดพระเมาลี ในพระปฐมสมโพธิกถา กล่าวถึงนายฉันทะและม้ากัณฐกะเผ่าอยู่ และพระอินทร์มารับพระเมาลีไปยังดาวดึงส์ แต่ในจิตรกรรมวัดตองปุปรากฏแต่เพียงพระพุทธรองค์เท่านั้น เห็นว่ามีการตัดทอนรายละเอียดออกไป บางตอนมีการสร้างสรรค์ภาพและตีความของตนเอง เช่น ภาพพญานาคตอนลอยถาด ที่วัดตองปุวาดส่วนกายเป็นมนุษย์ และมีหางเป็นนาค ซึ่งต่างกับวัดอื่น ๆ เช่น วัดไทรอารีรักษ์ จ.ราชบุรี วาดเป็นรูปมนุษย์สวมศิราภรณ์ยอดนาค และวัดธรรมิการาม อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี วาดเป็นนาคทั้งตัว เป็นต้น

ภาพพญานาคราช (จากซ้ายไปขวา) วัดตองปุ วัดไทรอารีรักษ์ และวัดธรรมิการาม

การลำดับภาพบางตอนไม่เป็นไปตามเนื้อเรื่อง เช่น ภาพห้องที่ 1 เป็นภาพกรุงกบิลพัสดุ์ แบ่งพื้นที่สำหรับ 2 เหตุการณ์ คือ ส่วนซ้ายเป็นตอนเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จทอดพระเนตรชีวิตชาวเมืองและเทวดา

แสดงนิมิตทั้ง 4 ส่วนขาวเป็นตอนพระพุทธเจ้าเสด็จกลับพิสดุซึ่งเป็นเหตุการณ์ช่วงท้ายของพระชนม์ชีพแต่อยู่ก่อนภาพเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ แสดงว่าช่างวางภาพโดยเลือกใช้พื้นที่ของกรุงกบิลพัสดุ์ร่วมกันมากกว่าการคำนึงถึงลำดับของเนื้อความ

เนื้อหาของจิตรกรรม ได้แก่การพิจารณาอุสภ ซึ่งมีอยู่ในพระไตรปิฎก และเรื่องพระมาลัยซึ่งอยู่ในมัลลยสูตรหรือมาลัยยเทวตเถรวัตถุ เรื่องทั้งสองนิยมเขียนเป็นภาพร่วมกับพุทธประวัติในอาคารพุทธสถานตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์

พระภิกษุพิจารณาอุสภ

พระมาลัยโปรดสัตว์นรก

จิตรกรรมที่วัดทองปุมมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ มีการเขียนภาพพระพุทธเจ้าเสด็จบิณฑบาตและจาริกโปรดสัตว์ถึง 4 ภาพระหว่างดำเนินเรื่องปฐมสมโพธิ แสดงให้เห็นว่าการบิณฑบาตเป็นพุทธกิจที่ชาวบ้านชื่นชอบและอาจเป็นกิจของสงฆ์ที่คนท้องถิ่นคุ้นเคย อนึ่งการเขียนภาพเรื่องพระมาลัยร่วมกับพุทธประวัติเป็นความนิยมมาจนถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ดังนั้นจิตรกรรมที่วัดทองปุมซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการเขียนภาพลักษณะนี้ พระมาลัยเป็นพระเถระที่ได้เฝ้าพระศรีอารียเมตไตรยโพธิสัตว์ ซึ่งจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต การประดิษฐานรูปพระศรีอารียเมตไตรยเป็นประธานในวิหารจึงเห็นความเกี่ยวข้องที่สำคัญ

พระพุทธเจ้าเสด็จบิณฑบาต

พระพุทธเจ้าเสด็จจาริก

พระศรีอารียเมตไตรยพระประธานในวิหาร ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่ศาลาการเปรียญ

สรุป

จิตรกรรมเรื่องปฐมสมโพธิที่วัดตองปุ จังหวัดลพบุรีมีความสำคัญต่อชุมชน ชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงเมื่อมาทำบุญหรือประกอบศาสนกิจได้เห็นภาพชุดนี้มาตลอด ได้รับรู้พระพุทธรูปจิรายุติผ่านจิตรกรรม แม้จิตรกรรมชุดนี้ไม่ได้เล่าเรื่องปฐมสมโพธิทั้งเรื่อง แต่จุดมุ่งหมายของผู้วาดคงไม่ได้หวังให้ “อ่านเอาเรื่อง” เนื่องจากพุทธศาสนิกชนอาจรู้เรื่องราวของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างดีแล้วในสังคม หากเป็นการปลูกฝังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและพระศาสดา การวาดภาพที่แตกต่างกับจิตรกรรมพุทธประวัติที่วัดอื่น คือ ภาพไม่ได้เรียงลำดับตามเนื้อเรื่องทุกภาพ มีการใช้พื้นที่ร่วมกันของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ ซึ่งอยู่คนละตอนกัน ทำให้ประหยัดพื้นที่ ภาพที่มาจากการคัดสรรในกระบวนการคิดของช่างมีการวาดเส้นอย่างง่าย ๆ ลวดลายไม่ซับซ้อน มีการตัดทอนรายละเอียดขององค์ประกอบภาพ อย่างไรก็ตามยังคงความคิดหลักในการนำเสนอเรื่องของพระศาสดาและเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยนำมาจากคัมภีร์ปฐมสมโพธิและคัมภีร์อื่นๆทางพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เรื่องปฐมสมโพธิที่วิหารพระศรีอารียะ วัดตองปุ นอกจากเป็นที่ศึกษาด้านจิตรกรรมแล้ว ยังเป็นที่ศึกษาด้านวรรณกรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และบทบาทในการอบรมสั่งสอนคนในชุมชนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ปรมานุชิตชิโนรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. 2537. **ปฐมสมโพธิกถา**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พรสวรรค์ อัมรานนท์. 2551. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทยเรื่องอดีตพุทธเจ้ากับวรรณกรรมพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระมหาสมจินต์ สมมาบุญโญ. 2549. “ผ้าในพระพุทธศาสนา: ผ้ากาสาเยะ อุตตราสงค์ ผ้าบังสุกุล อันตราสก สังฆาฏิ จีวร,”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์** 2,2 เมษายน-มิถุนายน 2549: 3.

อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. 2546. **ปฐมสมโพธิกถาภาษาไทยฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณูชิตชิโนรส: ความสัมพันธ์ด้านสารัตถะกับวรรณกรรมพุทธประวัติอื่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

วัลลภ ศรีวิเชียร. อาจารย์โรงเรียนวัดตองปุ. 2553. สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม.